

Asia: VN/29848/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (nikotiinipussit)

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne sallittuja makuja koskevaan sääntelyyn

-

Muut mahdolliset kommenttinne hallituksen esityksen luonnoksesta

Asia: VN/29848/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Johdanto

Olemme kiitollisia saadessamme lausua kantamme hallituksen esitykseen laiksi tupakkalain muuttamisesta. Keskitymme lausunnossamme kofeiinipusseihin, jotka eivät suoraan ole käsillä olevan lain muutosesitysten kohteena, mutta joiden ongelmallinen asema nykylainsäädännössä vaatii uutta tarkastelua, joka myös kytkeytyy viralliseen tavoitteeseen tehdä Suomesta savuton ja nikotiiniton vuoteen 2030 mennessä.

Tässä lausunnossa haluamme esittää näkemyksemme siitä, miksi kofeiinipussit tulisi tupakkalainsäädännön sijaan säännellä elintarvikelain mukaan. Uskomme, että tämä lähestymistapa olisi sekä järkevä johdonmukainen että oikeudenmukainen ottaen huomioon kyseisen tuotteen erityisluonne ja sen vaikutukset käyttäjiin.

Kofeiinipussit eivät ole tupakkatuotteita

Tupakkalain sääntelyn logiikka on suunniteltu tuotteille, jotka sisältävät tupakkaa tai nikotiinia, kuten savukkeet, nuuska ja savuttomat tupakkatuotteet. On ilmeistä, että kofeiinipussien erityisluonteen arviointi ja huomioiminen on jäänyt puutteelliseksi, kun niiden ottamisesta tupakkalain piiriin on aikanaan päätetty. Kofeiinipussit eivät sisällä tupakkaa tai nikotiinia, vaan niiden ainoa vaikuttava aine on kofeiini ja muita hyödyllisiä ainesosia, kuten mineraaleja ja aktiivisia terveysaineita. Kofeiini on yleisesti käytetty elintarvikelisiä aineita, joka esiintyy monissa elintarvikkeissa, kuten kahvissa, teessä ja energiajuomissa.

Kofeiini ei aiheuta samoja vakavia terveysriskejä kuten tupakka tai nikotiini (syöpää, keuhkosairauksia, riippuvuutta). Kofeiinipussien tarkoitus on tarjota käyttäjille nopea ja kätevä tapa nauttia nesteettömästi kofeiinia, eikä niiden käytöstä seuraa samanlaista pitkäaikaista haitallista vaikutusta kuin tupakkatuotteista.

Tämän vuoksi olisi perusteltua, että kofeiinipussit siirrettäisiin tupakkalain piiriin. Tupakkalaki on kofeiinipussien yksiselitteisesti väärä konteksti, koska kofeiinipussit eivät sisällä tupakkaa eikä nikotiinia. Tästä samasta syystä lainsäätäjällä on ilmeisen tietoisesti ollut säätämättä kofeiinipussien erillistä valmisteveroa.

Kofeiini pussissa – miksi sitä kohdellaan eri tavalla kuin kahvissa tai energiajuomissa esiintyvää kofeiinia?

Tällä hetkellä kofeiinia pussissa nautittuna kohdellaan lainsäädännössä eri tavalla kuin silloin, kun sama ainesosa sisältyy kahviin tai energiajuomaan, jotka molemmat kuuluvat elintarvikelainsäädännön piiriin. Kun kofeiini nautitaan kahvin tai energiajuoman osana, on siis pidetty selvänä, että nämä tuotteet ovat elintarvikelainsäädännön alaisia. Miksi sitten kofeiinipussia, jotka sisältävät saman vaikuttavan aineen, ei säännellä samoilla säännöillä?

Perusongelmana tuntuu olevan kofeiinipussien käyttötapa ja käyttötarkoitus, joka kieltämättä poikkeaa esimerkiksi kahvin käyttötavasta. Kofeiinilta toivottu virkistävä vaikutus on kuitenkin sama. Jos henkilö voi juoda kahvinsa tai energiajuomansa osana päivittäistä kofeiininsaantiaan, ei voida perustella, miksi kofeiiniannosta pussissa nautittuna pidetään tästä siinä määrin poikkeavana, että esimerkiksi kofeiinipussien näkyvää myyntiä ei sallita. Kahvia, teetä ja kofeiinipitoisia energiajuomia saa ostaa vapaasti kaupan hyllyltä. Sen sijaan kofeiinipussit säilytetään lukituissa kaapeissa eikä niiden olemassaoloa välttämättä edes tunneta, koska niitä ei saa pitää esillä tai markkinoida.

Suomessa kahvin kulutus on maailman huippuluokkaa, keskimäärin noin 12 kg henkeä kohti vuodessa, mikä vastaa noin 1 500 kuppia kahvia vuosittain. Tämä osoittaa, kuinka syvälle kofeiini on juurtunut osaksi suomalaista kulttuuria, virkistystä ja arkea.

Kofeiinipussit, kuten Lewa of Swedenin valmistamat täysin nikotiinittomat ja tupakattomat tuotteet, ovat vaihtoehto niille, jotka haluavat lopettaa nikotiinituotteiden käytön tai eivät halua aloittaa niiden käyttämistä. Tästä huolimatta kofeiinipusseja kohdellaan huomattavasti tiukemmin verrattuna esimerkiksi 2 mg tai 4 mg nikotiinia sisältäviin itsehoitolääkkeisiin, kuten esimerkiksi Zonnic Mint -nikotiinipussit tai Nicorette-nikotiinipurukumit.

Nämä nikotiinituotteet, joita markkinoidaan tupakoinnin lopettamiseen tarkoitettuina tuotteina ja joissa on pieniä nikotiiniannoksia (2 mg ja 4 mg), saavat tänään olla vapaasti myynnissä elintarvikekaupoissa ja huoltoasemilla ilman tupakkalain rajoituksia, koska niitä pidetään itsehoitolääkkeinä tupakoinnin vähentämiseksi. Näitä tuotteita saa myös mainostaa.

Tämä tilanne on itsessään ristiriitainen, sillä nikotiini on tunnetusti riippuvuutta aiheuttava ja terveydelle vaarallinen aine – oli pitoisuus mitä tahansa. Sen sijaan kofeiinipussit eivät sisällä lainkaan tupakkaa tai nikotiinia, eikä näin ollen ole riippuvuutta aiheuttava tuote. Kofeiinipussin ainoa vaikuttava aine on kofeiini, joka ei ole verrattavissa nikotiiniin tämän terveysriskien tai riippuvuutta aiheuttavien ominaisuuksiensa takia.

Esimerkiksi Lewa of Swedenin tupakalta maistuvan tuotteen nauttiminen on täysin nikotiiniton ja samalla terveellisempi tapa lopettaa tupakointi verrattuna siirtymiseen "matalanikotiinipusseihin". Tästä huolimatta sekä nykyinen että ehdotettu lainsäädäntö asettaa silti nikotiinittomat tuotteet tiukempaan sääntelyyn kuin "itsehoitolääkkeinä" pidettävät nikotiinipitoiset pussit. Tätä tilannetta ja sen jatkumista ei voida millään tavalla pitää johdonmukaisena eikä oikeudenmukaisena.

Savuton Suomi 2030 – terveystavoitteet ja vaihtoehdot tupakkatuotteille

Suomen tupakkalain eräänä lausuttuna tavoitteena on, että väestöstä enintään viisi prosenttia käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita vuonna 2030. Savuton Suomi 2030 -verkoston sivustolla viitataan Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemaan mallintatutkimukseen (2023), jonka mukaan nykyisillä toimilla tavoitetta ei tulla saavuttamaan 20–64-vuotiaiden aikuisten keskuudessa. Ennusteen mukaan nykykehityksellä naiset saavuttavat viiden prosentin tavoitteen vuoden 2038 aikana, mutta miehet eivät saavuta sitä vuoteen 2040 mennessä.

Mikäli 2030-tavoitteesta halutaan edelleen pitää kiinni, on pian ryhdyttävä uusiin, konkreettisiin ja tarjolla oleviin toimiin. Yksi niistä on tarjota jo olemassa olevia terveellisempiä vaihtoehtoja niille, jotka haluavat lopettaa tupakoinnin tai välttää tupakka- ja nikotiinituotteita.

Kofeiinipussit voisivat olla merkittävässä roolissa 2030-tavoitteen saavuttamisessa, sillä ne tarjoavat nikotiinittoman vaihtoehdon tupakkatuotteille verrattuna esim. ”itsehoitolääkkeinä” oleviin nikotiinipusseihin.

Euroopan Unionin sääntely ja kansainvälinen vertailu

Euroopan Unionin tupakkatuotesääntely (2014/40/EU) määrittelee tarkasti, mitkä aineet voivat sisältyä tupakkatuotteisiin. Kofeiini ei ole osa tätä sääntelyä. Kofeiini on elintarvikelisiä aine, joka yleisen eurooppalaisen katsomuksen mukaan kuuluu elintarvikkeiden sääntelyn piiriin, ei tupakkalainsäädäntöön.

Tämä tulkinta on myös linjassa Suomen keskeisten verrokkimaiden eli muiden Pohjoismaiden käytäntöjen kanssa. Esimerkiksi Ruotsissa kofeiinipusseja ei luokitella tupakkatuotteiksi.

Yhteenveto ja ehdotus

Lewa of Sweden katsoo, että täysin tupakka- ja nikotiinivapaat kofeiinipussit tulisi säännellä elintarvikelain puitteissa, ei tupakkalainsäädännön mukaan. Tämä olisi linjassa eurooppalaisen sääntelyn ja kansainvälisen käytännön kanssa, ja se vastaisi myös suomalaisen kofeiinikulttuurin ja elintarvikkeiden sääntelyn perinteitä.

Ehdotamme, että hallituksen esityksessä otettaisiin huomioon kofeiinipussien erityisluonne ja niiden tällä hetkellä eriarvoistava ja epä johdonmukainen kohtelu lainsäädännössä verrattuna tupakka- ja muihin nikotiinituotteisiin. Kofeiinipussit ovat käyttötavastaan huolimatta sisältönsä ja vaikutuksensa puolesta elintarvikkeisiin rinnastettavia tuotteita, joiden sääntely nimenomaan elintarvikelain mukaan olisi kohtuullista ja johdonmukaista.

Lewa of Sweden on tarvittaessa valmis osallistumaan tarkempaan keskusteluun ja tarjoamaan asiasta lisätietoja. Toivomme, että esityksessä otetaan huomioon esittämämme huomiot ja että lainsäädäntö sekä sen pohjalta tehtävä tapauskohtainen viranomaistulkinta kehittyy järkevällä ja oikeudenmukaisella tavalla Savuton Suomi 2030 -tavoitteen hengessä.

Peter Spatz, LEWA of Sweden AB, Suomen sivuliike

Tilgmann Carl
Lewa of Sweden Filial Ab - Toimitusjohtaja